

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Ольга Григорівна Чумаченко

<https://orcid.org/0000-0003-3404-3976>

Університет економіки та права "КРОК"
*к.е.н, доцент, доцент кафедри національної
економіки та фінансів*

Експерти Світового банку і Єврокомісії оцінюють пошкодження від війни в Україні в період з 24 лютого 2022 р. до 24 лютого 2023 р. в сумі 134,7 млрд доларів, а потреби у відновленні – 410,6 млрд. доларів. У 2022 році національна економіка втратила 29,2% реального ВВП, а 13,5 млн. осіб змушені були покинути свої домівки. Більше 7 млн осіб опинилися за межею бідності, а рівень бідності сягнув 24% населення. [1]

Загальні втрати України, пов'язані з руйнування інфраструктури та втратою економічного потенціалу, складає 4 млрд дол в день.

За методологією “Rapid Damage and Needs Assessments” (RDNA2) Світового банку пошкодження (damage) – це прямі втрати від знищення чи ушкодження фізичних активів та інфраструктури, що виражені в грошовій формі, на основі вартості заміни чи ремонту втрачених активів за цінами, діючими до початку війни, а потреби (needs) – це вартість відновлення довоєнної нормальності через проведення таких робіт як ремонт, відбудова й реалізація зусиль щодо модернізації, підвищення енергоефективності, з урахуванням інфляції, підвищення страхових премій, ін. Потреби обраховуються за поточними ринковими цінами на момент проведення оцінки. [2]

За оцінками Світового банку і його партнерів пошкодження або прямі втрати від першого року війни складають - житловий сектор (38% сумарних пошкоджень), - транспорт (26%), - енергетика (8%), - промисловість і торгівля (8%), - сільське господарство (7%). [2]

За рік російсько-української війни руйнувань і пошкоджень зазнали - 1,4 житлових приміщень (окремих квартир, будинків), серед них 135 тис. – приватних будинків і 39 тис. гуртожитків. У загальній сумі потреб на відновлення (410,6 млрд. доларів) транспортний сектор займає 22%, житловий

сектор 17%, енергетика 11%, сфера соціального захисту і життєдіяльності 10%, боротьба з небезпечними ситуаціями 9%, сільське господарство 7%.[2]

Суттєвими є й демографічні втрати від воєнних дій, які поки що важко оцінити. Але за результатами дослідження ЄБРР у світі навіть через 25 років після закінчення воєн населення постраждалих країн залишалося помітно меншим, ніж у співставних країнах без збройних конфліктів. Основними складовими цих втрат є жертви військових дій, відтік біженців і зменшення народжуваності. За даними ЄБРР у середньому воєнні події призводять до падіння ВВП на душу населення на 9% відносно довоєнного рівня. Однак найбільш деструктивні і масштабні війни закінчувалися падінням ВВП на душу населення на 40-70% (Transition Report 2022-23). [2]

Суттєвих втрат від війни зазнала українська промисловість. За 2022 р. промислове виробництво України впало на 38%. А сума збитків у промисловості і торгівлі оцінюється фахівцями Світового банку в 10,9 млрд доларів. При цьому потреби у відновленні для цих секторів на період до 2033 року складають 23,2 млрд дол. США. 80% із цієї суми – це прогнозовані витрати на відбудову і модернізацію виробничих приміщень, машин і обладнання, відновлення складських запасів. [3]

Пошкоджено низку підприємств. Найбільші їх – «Азовсталь», ММК ім. Ілліча, «Сєвєродонецький Азот», Авдіївський коксохімічний завод, «Енергомашспецсталь» та інші; виникли збої в ланцюжках постачання, проблеми з логістикою; впало внутрішнє споживання.

Україна втратила до 50% економіки та відновиться до довоєнного рівня лише через 5 років. Ми фактично втратили десятиліття. Більше того, в Україні вже не доводиться говорити про кліматичні цілі на 2030 рік. Плани зниження викидів провалилися, якщо говорити про вуглеродомісткість. Потрібен перегляд цілей NDC-2 (національно визначений внесок відповідно до Паризької угоди).

Деструктивні наслідки війни проявляються не лише в економіці та соціальній сфері, а й у фінансовій системі В Україні в 2022 році середньорічна інфляція становила 20,2%, що майже відповідає середньорічному рівню інфляції в 9 європейських країнах, найбільш постраждалих від II світової війни (20,1%). Монетарне фінансування дефіциту бюджету обсягом 8% ВВП за 2022 рік не вплинуло істотним чином на прискорення темпів інфляції, оскільки розширення гривневої пропозиції стерилізувалося валютними інтервенціями НБУ за рахунок міжнародних резервів. Поповнювалися офіційні резерви знову ж таки іноземними позиками і грантами. За 2022 рік Україна отримала понад

32 млрд доларів зовнішньої допомоги від офіційних донорів. Структура джерел фінансування державних витрат України у 2022 р. виглядає наступним чином: 41% витрат було профінансовано податковими і неподатковими доходами бюджету, 35% - зовнішніми позиками і грантами, 13% - монетарним фінансуванням і 9% - залученням позик на внутрішньому ринку. [4]

До особливостей економіки постіндустріального суспільства належить: 1). Сектор послуг неможливо «переставити» на військові рейки. Економіка існує в форматі суспільства споживання. 2). В індустріальній економіці первинний сектор-добича, вторинний – промисловість, с/х, третій сектор – послуги. 3). ВВП формується в основному за рахунок сфери послуг (США - 78%, Європа- 73, Україна -60%). В результаті сектор послуг повинен генерувати доходи. 4). ВПК вимагає значної кількості суміжних галузей (переробки, обробки, машинобудування та технічної освіти). [4]

Основні фактори підтримки економіки можна вважати 1). Бюджетну політику (державні витрати, програми). 2). Монетарну політику (низька відсоткова ставка, доступ до кредитів, через будівництво кошти заходять в економіку). 3). Підвищення споживання (зростання зарплати, виплати). 4). Створення умов для збільшення інвестицій внутрішнього бізнесу в реальний сектор.

Лише комплексний підхід до розвитку країни; відповідальність за рішення та точне бачення завдань та цілей на рівні держави з визначення пріоритетних сфер; запровадження податкових пільг окремих галузей економіки; створення спеціальних економічних зон; підвищення інвестиційної привабливості галузей державної економіки можуть стати гарантією інвестицій у реальний сектор економіки України. Реальний сектор дає доходи, які стають базою для становлення національної економіки. Саме з цієї причини він визначає спрямованість господарської сфери країни, а також рівень її розвитку та стійкість до змін.

Однак у період нестабільності питання інвестицій у РСЕ (реальний сектор економіки) набуває двозначного характеру: економіка вимагає грошей для розвитку, а вкладники не поспішають і чекають сприятливого моменту для вкладень. Варто також згадати, що інвестиції в реальний сектор — це найчастіше довгострокова перспектива з віддачею у кілька років. Важливою умовою повноцінного повоєнного розвитку для України може стати локалізація виробництва — щонайменше 60% продукції має вироблятися всередині країни.

Для країни, що відновлюється після війни, важливі моніторинг і контроль фінансових потоків, спрямованих на розвиток промисловості. Це допомагає уникнути зосередження коштів у руках однієї корпорації чи фірми, які опікуватимуться лише власними доходами. Щось схоже сталося в Італії після закінчення Другої світової війни. Тоді значною часткою фінансових активів заволоділи представники великого бізнесу та окремих кланів, що сповільнило економічний розвиток країни.

В Боснії та Герцеговині, після завершення Боснійської війни (1992–1995 роки), не відбулося значного економічного зростання, незважаючи на фінансову та різноманітну ресурсну допомогу від інших країн, які прагнули допомогти країні в майбутньому інтегруватися до Європи. Серед помилок того часу називали нестачу загальної стратегії розвитку, відсутність єдиного центру для координації програм реконструкції, дублювання зусиль різних організацій, нецільове використання коштів, низький управлінський потенціал владних органів тощо.

Відновлення країни – це не лише відновлення фізичних об'єктів. Вже зараз Україна потребує кваліфікованих та досвідчених працівників, а після перемоги це питання стане ще більш нагальним.

Національна економіка формується із сукупності двох факторів: динаміки розвитку та рентабельності виробничих компаній. З цієї причини стан реального сектора економіки постійно слід перевіряти за шістьма основними характеристиками: ВВП (валовий національний продукт, ВВП (валовий внутрішній продукт), рівень чистого економічного добробуту, рівень національного багатства, рівень національного доходу, структура виробництва за галузями. Всі ці показники слід враховувати при зіставленні ризиків та вигод під час планування капітальних вкладень та інвестиційної діяльності в економіці післявоєнного періоду.

Ключові слова:

деструктивні наслідки війни; підтримка економіки; реальний сектор економіки

Цитування

1. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukrainy-svitovyi-bank-ievropeiska-komisiia-ta-oon-presentuvaly-zvit-shchodo-zbytkiv-ukrainy-zavdanykh-rf-za-rik-viiny> (дата звернення: 13.11.2023)

2. Фінансово-економічні наслідки війни <https://www.google.com/search?q=%E2%80%9CRapid+Damage+and+Needs+Assessments%E2%80%9D> (дата звернення: 15.11.2023)
3. Оцінка потреб України на відновлення та відбудову <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2023/03/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment> (дата звернення: 15.11.2023)
4. Обсяги, джерела та форми грошової підтримки <https://iaa.org.ua/articles/obsyagy-dzherela-ta-formy-groshovoyi-pidtrymky-yaku-ukrayina-ochikuye-otrymaty-2023-roku-vid-inozemnyh-partneriv> (дата звернення: 17.11.2023).